

Stanisław Kowalczyk, *Metafizyka ogólna*, RWKUL, Lublin 1997, s. 227

Na filozoficznej mapie dzisiejszej Polski ciągle znaczące miejsce zajmuje środowisko Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jest tu kultywowana przede wszystkim tradycja filozofii klasycznej, wywodząca się ze starożytnej Grecji, a rozwijana przez złoty wiek średniowiecza i kontynuowana także (z nieco mniejszym polotem) w czasach nowożytnych i współczesnych. W tradycji tej czołowe miejsce w układzie dyscyplin filozoficznych zajmuje metafizyka. Mimo, że dyscyplina ta stała się w ostatnich wiekach, a w szczególności w XIX wieku, przedmiotem ostrych ataków ze strony pozytywistów i scjentyistów oraz ich

późniejszych następców, to jednak nigdy nie została wyrugowana ze środowisk uprawiania nauki. Przyjazny klimat znajdowała metafizyka przede wszystkim w katolickich instytucjach i ośrodkach uniwersyteckich. W ostatnich dziesiątkach lat stała się ona w Polsce żywotną i głośną za sprawą Lubelskiej Szkoły Filozofii Klasycznej.

W latach powojennych ukazało się w Polsce kilka publikacji książkowych z zakresu metafizyki, wśród nich także pozycje o charakterze podręcznikowym. Przewodzi im kilkakrotnie wznawiany podręcznik M.A. Krapca: „Metafizyka. Zarys podstawowych zagadnień” (wyd. I, Poznań 1966). Jest to jednak podręcznik przeznaczony raczej dla wykładowców tego działu wiedzy, aniżeli dla studentów. W opinii studentów teologii, a nawet filozofii, uchodzi on za mało klarowny. Posiada nierównomierną (nieproporcjonalną) prezentację poszczególnych zagadnień klasycznej metafizyki. Także prace książkowe z zakresu metafizyki innych autorów (S. Świeżawski, M. Jaworski, S. Adamczyk, T. Czeżowski, K. Ajdukiewicz, M. Gogacz, A. B. Stępień, Z. J. Zdybicka, G. Dogiel) mają różnego rodzaju niedoskonałości formalne i merytoryczne. Są w części przestarzałe i niekompletne. Dlatego bardzo dobrze się stało, że publikacje podręcznikowe z zakresu metafizyki zostały ubogacone o pozycję książkową przygotowaną przez ks. prof. Stanisława Kowalczyka.

Książka autora składa się z ośmiu części. Pierwsza z nich (ss. 7-39) obejmuje zagadnienia wstępne. Jest tu mowa o pojęciu i przedmiocie metafizyki, o jej historii, potrzebie uprawiania, metodach i jej stosunku do nauk przyrodniczych i teologii. Drugą część (ss. 41-63) autor poświęca zagadnieniu tworzenia pojęcia bytu. W związku z tym omawia teorię abstrakcji i separacji, przedtomaszowe i tomaszowe pojęcie bytu. Przedmiotem części trzeciej (ss. 65-83) jest teoria analogii bytu oraz problem bytowego pluralizmu. W czwartej części (ss. 85-109) są przedstawione pierwsze zasady bytu, a więc zasada tożsamości, niesprzeczności i racji dostatecznej. W piątej części (ss. 11-138) znajdujemy omówienie transcendentnych właściwości bytu: jedności, prawdy, dobra i piękna. Część szósta (ss. 139-158) zawiera wykład teorii aktu i możliwości oraz omawia złożenie bytu z istoty i istnienia. W następnej, siódmej części (ss. 159-189) znajdujemy omówienie teorii substancji i przypadłości. Wśród tych ostatnich autor osobno omawia kategorię jakości i relacji. Ostatnia, ósma część (ss. 191-223) obejmuje prezentację teorii przyczyn: materialnej, formalnej (wzorczej), sprawczej i celowej.

Po każdej części autor zamieszcza bibliografię, w której można szukać poszerzenia informacji o omawianych w poszczególnych częściach zagadnieniach.

Powyższa sygnalizacja zawartości „Metafizyki ogólnej” pozwala zauważyć, że autor zamieszcza w niej tradycyjne zagadnienia metafizyki klasycznej. W książce – jak łatwo spostrzec – została jedynie pominięta teoria materii i formy.

Książka autora posiada wiele zalet. Wśród nich należy uwydatnić przede wszystkim następujące: wierność tradycji tomistycznej; jasna konstrukcja całości; zachowanie proporcji w układzie poszczególnych zagadnień; klarowny, komunikatywny język; spójność metodologiczna i merytoryczna; bogata dokumentacja bibliograficzna w przypisach; umieszczenie po każdym rozdziale bibliografii.

Biorąc pod uwagę fakt pomnożenia w ostatnich latach w Polsce instytucji kształcenia teologicznego (powstanie nowych diecezji i w związku z tym – nowych seminariów duchownych; powstanie kolegiów teologicznych dla kształcenia katechetów), należy wyrazić radość i okazać autorowi wdzięczność z racji przygotowania i opublikowania tego

podręcznika. Będzie on z pewnością dużą pomocą dydaktyczną zarówno dla wykładowców, jak i dla studentów tego przedmiotu, który stanowi podstawowy dział filozofii klasycznej. W książce znajdą też wiele dla siebie ci wszyscy, którzy szukają w filozofii mądrości.

ks. Ignacy Dec